

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

ПОТОПАЛЬСЬКИЙ Станіслав Віталійович - здобувач Інституту права та суспільних відносин Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»

УДК 342.9 (477)

Визначено адміністративно-правові форми та методи забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України.

Встановлено, що адміністративно-правові форми забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України варто тлумачити як зовнішній прояв (практичне виявлення) управлінських дій, заходів зовнішнього та внутрішнього характеру, спрямованих на створення і підтримку умов, необхідних для забезпечення належної якості освітньої діяльності закладів вищої освіти системи МВС України. До відповідних форм віднесено: адміністративну нормотворчість; ліцензування та акредитацію; перевірку; підвищення кваліфікації педагогічних, наукових та науково-педагогічних кадрів закладів вищої освіти системи МВС України.

Адміністративно-правові методи забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України визначено як способи, прийоми управлінського впливу компетентних суб'єктів на освітню діяльність зазначених закладів з метою забезпечення її відповідності законодавчим вимогам та гарантування права здобувачів вищої освіти на отримання освітніх послуг належного рівня якості. Вказані методи запропоновано поділити на дві великі групи: а) залежно від характеру встановлень на: заборони; дозволи; приписи; рекомендацій; б) залежно від характеру перевірки та способу отримання даних: ліцензійна експертиза; акредитаційна експертиза; інспектування; ревізія; визначення

рівня професійної підготовки педагогічних, наукових та науково-педагогічних кадрів – тобто їх атестація.

Узагальнено, що форми та методи є важливими елементами адміністративно-правового забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти системи МВС України, які вказують на те, у якому вигляді та яким чином (у який спосіб) компетентні органи державної влади можуть впливати на освітню діяльність зазначених закладів задля забезпечення її відповідності вимогам національного законодавства та провідним міжнародним стандартам, а також з метою захисту прав і законних інтересів здобувачів вищої освіти.

Ключові слова: форма, метод, адміністративно-правове забезпечення, освітня діяльність, заклад вищої освіти, система МВС.

Постановка проблеми

Забезпечення ефективного функціонування органів системи МВС України є неможливим без якісної підготовки фахівців у відповідній сфері, яка в свою чергу здійснюється через систему спеціальних закладів вищої освіти. Основною метою освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС, що є передумовою їх створення та існування, є її спрямування на забезпечення підготовки осіб, здатних задовольняти потреби структурних підрозділів МВС шляхом добросесного та якісного виконання поставлених перед ними завдань під час проходження служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або

начальницького складу у відповідних підрозділах. Саме необхідність реалізації цієї мети є основою для створення закладу вищої освіти системи МВС та впровадження ним освітньої діяльності щодо підготовки фахівців не лише для структурних підрозділів МВС, але й для задоволення інших потреб сфер суспільного буття, у тому числі й за кошти фізичних (юридичних) осіб. Необхідно також відмітити, що здійсненню адміністративно-правового забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України, як і будь-якій іншій соціальній діяльності, притаманні певні форми та методи його (забезпечення) реалізації. Дані форми відображають характер та специфіку окремих напрямків забезпечення.

Стан дослідження

Окремі проблемні питання щодо забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України у своїх наукових працях розглядали: С.М. Алфьоров, А.В. Бабічев, О.Л. Дзюбенко, О.О. Євдокімова, Т.В. Курусь, О.В. Литвин, О.М. Музичук, М.В. Рудич, О.П. Рябченко, Д.Є. Швець, І.В. Шруб, Р.С. Щокін та багато інших. Втім, незважаючи на чималу кількість наукових розробок, в юридичній літературі відсутні комплексні дослідження, присвячені адміністративно-правовим формам та методам забезпечення відповідної діяльності, що є суттєвою прогалиною на теоретичному та практичному рівнях.

Саме тому **метою** статті є: визначити адміністративно-правові форми та методи забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України.

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукової літератури дає змогу визначити адміністративно-правові форми забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України як зовнішній прояв (практичне виявлення) управлінських дій, заходів зовнішнього та внутрішнього характеру, спрямованих на створення і підтримку умов, необхідних для забезпечення належної якості освітньої ді-

яльності закладів вищої освіти системи МВС України.

Очевидно, що кожна управлінська дія (рішення, захід) має свою форму, тобто певним чином виражається у практичній діяльності суб'єкта, що її здійснює. Втім більшість із них є однотипними і можуть бути відповідними чином згруповані, відповідно можемо виокремити такі основні адміністративно-правові форми забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України:

1) адміністративна нормотворчість. Нормотворчість (правотворчість) – офіційна діяльність уповноважених суб'єктів держави та громадянського суспільства щодо встановлення, зміни, призупинення і скасування правових норм, їх систематизації. Головне призначення нормотворчості, пише О. Ф. Скакун, – це формулювання нових правових норм, котрі притаманні соціальним відносинам, тобто моделювання суспільних відносин, які з позицій держави або громадянського суспільства (народу) є припустимими (бажаними) чи необхідними (обов'язковими). Зміна чинних і скасування застарілих правових норм сприяють утвердженню нових норм і, отже, вони входять до складу нормотворчості як його допоміжні вияви [1, с.342].

Отже, сутність нормотворчості як форми забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України полягає у встановленні, зміні та скасуванні правових засад здійснення даного забезпечення. В ході нормотворчості визначаються і закріплюються: стандарти вищої освіти; правовий статус суб'єктів, які мають забезпечувати належну якість вищої освіти; принципи, форми та процедури забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти, в тому числі у систем МВС України; відповідальність за порушення вимог освітнього законодавства; та ін.. Тобто через нормотворчість створюється юридичне поле, в межах якого відбувається забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України. І одним із головних завдань нормотворчості тут є стеження за тим, щоб нормативно-правове підґрунтя максималь-

но відповідало: по-перше, міжнародним стандартам у сфері вищої освіти; по-друге, існуючим потребам освітньої діяльності зазначених закладів вищої освіти; по-третє, сприяло постійному удосконаленню та розвитку освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України.

2) ліцензування та акредитація. Відповідно до статті 24 Закону України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-VII освітня діяльність у сфері вищої освіти провадиться закладами вищої освіти, закладами фахової передвищої освіти (для підготовки фахівців ступенів молодшого бакалавра та бакалавра) та науковими установами (для підготовки фахівців ступенів магістра та/або доктора філософії) на підставі ліцензій, що видаються визначеним Кабінетом Міністрів України органом ліцензування відповідно до закону [2]. У сфері вищої освіти ліцензуванню підлягають: освітня діяльність закладу вищої освіти на певному рівні вищої освіти; освітня діяльність за освітніми програмами, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання [2]. При цьому під ліцензуванням розуміється процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність відповідно до ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [3]. Згідно закону «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, спрямований на забезпечення безпеки та захисту економічних і соціальних інтересів держави, суспільства, прав та законних інтересів, життя і здоров'я людини, екологічної безпеки та охорони навколишнього природного середовища [4]. Правові засади, зокрема порядок та умови ліцензування освітньої діяльності досліджуваних закладів освіти визначаються законами «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2.03.2015 р. № 222, «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-VII, Постановою КМУ «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності» від 30.12.2015 р. № 1187. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності встановлюють

вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання закладом вищої освіти або науковою установою, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності визначають: кадрові вимоги до працівників, які мають визначену освітню та/або професійну кваліфікацію; технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають змогу її ідентифікувати (для освітніх програм, що передбачають присвоєння професійної кваліфікації з професій, для яких запроваджено додаткове регулювання, та з урахуванням необхідності створення умов для осіб з особливими освітніми потребами); інші вимоги, передбачені Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» [2].

Отже, значення ліцензування як форми забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти МВС України полягає у тому, що воно (ліцензування) забезпечує допуск до освітньої діяльності лише тих суб'єктів, які мають реальну змогу (тобто володіють відповідним кадровим, матеріально-технічним та іншим базисом і ресурсами) організувати і забезпечити освітній процес за певною спеціальністю у повній відповідності до встановлених законодавством умов.

Що стосується акредитації, то чинний закон «Про вищу освіту» передбачає два її різновиди (при цьому важливо відмітити, що обидва різновиди акредитації мають добровільний характер, тобто проводяться тільки за ініціативи самого закладу вищої освіти), а саме: 1) акредитація освітніх програм, під якою розуміється оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти [2]. Згідно наказу МОН «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» від 11.07.2019 № 977 акредитація освітньої програми – оцінювання якості освітньої програми та освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет відповідності стандарту вищої

освіти, спроможності виконання вимог стандарту, а також досягнення заявлених у програмі результатів навчання відповідно до критеріїв оцінювання якості освітньої програми. Метою акредитації є: встановлення відповідності якості освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою визначеним цим Положенням критеріям; допомога закладам вищої освіти у визначенні сильних і слабких сторін освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою; надання усім заінтересованим сторонам інформації про якість освітньої програми та освітньої діяльності за освітньою програмою; посилення довіри до вищої освіти в Україні; сприяння інтеграції українських закладів вищої освіти до Європейського простору вищої освіти [5]; 2) інституційна акредитація – це оцінювання якості освітньої діяльності закладу вищої освіти [6, с.4]. Інституційна акредитація встановлює відповідність системи внутрішнього забезпечення якості закладу вищої освіти чинним вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти. Необхідною передумовою проведення інституційної акредитації закладу вищої освіти є акредитація всіх його освітніх програм [6, с.3]. Заклад вищої освіти, який бажає пройти інституційну акредитацію, подає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти письмову заяву та документи, що підтверджують відповідність його системи внутрішнього забезпечення якості вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти. Результат інституційної акредитації засвідчується сертифікатом, що надає закладу вищої освіти право на самоакредитацію освітніх програм (крім тих освітніх програм, що акредитуються вперше в межах відповідної галузі знань). Заклад вищої освіти, який здійснив самоакредитацію освітньої програми, подає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти письмову заяву, на підставі якої отримує сертифікат про акредитацію освітньої програми [2]. Порядок проведення інституційної акредитації затверджує центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки за поданням Національного агентства із забезпечення якості вищої

освіти [2], однак наразі даний порядок так і не запроваджений.

Отже, акредитація є важливим інструментом визначення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти в системі МВС України, вона (акредитація) дозволяє оцінити спроможність даних суб'єктів задовольняти освітні потреби здобувачів на рівні не нижчому, за той, що передбачений відповідним стандартом. Акредитація виступає засобом державного підтвердження того, що освітня програма/діяльність закладу вищої освіти МВС України відповідає критеріям офіційно затвердженого стандарту вищої і освіти за відповідною спеціальністю.

3) перевірка, яка являє собою діяльність компетентних суб'єктів із вивчення та зіставлення реально існуючих результатів, показників освітньої діяльності досліджуваних закладів вищої освіти з вимогами передбаченими у відповідних законодавчих актах та локальних документах. Перевірка може бути: планова, позапланова, комплексна, вибіркова, виїзна, невиїзна. Основними суб'єктами таких перевірок є Державну службу якості освіти України та МВС України. В останньому для цього створюються відповідні комісії, які щороку розробляють план інспектування (перевірки) ВНЗ [7]. Перевірка дає змогу державі, в особі її уповноважених органів і посадових осіб, здійснювати систематичне діагностування стану виконання закладами вищої освіти свистами МВС України вимог освітнього законодавства, із тим, щоб своєчасно виявляти порушення і проблемні моменти в роботі даних закладів, сприяти їх усуненню та, відповідно забезпечувати належний рівень якості освітніх послуг, що надаються цими закладами. Порядок і методика проведення таких перевірок визначається відповідними підзаконними актами, зокрема, наприклад, таким як постанова КМУ «Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами

проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)» від 10.05.2018 р. № 342 [8];

4) підвищення кваліфікації педагогічних, наукових та науково-педагогічних кадрів закладів вищої освіти системи МВС України. Згідно законодавства педагогічні і науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію. Метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти [9]. Періодичне підвищення кваліфікації педагогічних, наукових та науково-педагогічних працівників досліджуваних закладів освіти є важливою умовою забезпечення належного рівня якості та ефективності використання даними закладами освіти їх кадрового потенціалу, що у свою чергу прямим і значним чином впливає на якість забезпечення освітнього процесу в них. Загальні вимоги щодо порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників визначаються Постановою КМУ «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 р. № 800 [9].

Окрім форм важливим аспектом характеристики адміністративно-правового механізму забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України є методи, які для цього використовуються. Адміністративно-правові методи забезпечення якості освітньої діяльності у закладах вищої освіти системи МВС України – це способи, прийоми управлінського впливу компетентних суб'єктів на освітню діяльність зазначених закладів з метою забезпечення її відповідності законодавчим вимогам та гарантування права здобувачів вищої освіти на отримання освітніх послуг належного рівня якості. Втім для мети даного дослідження більш доцільним видається виокремлення методів адміністративно-правового регулювання забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти системи МВС: а) залежно від характеру встановлень на: заборони; дозволи; приписи; рекомендації; б)

залежно від характеру перевірки та способу отримання даних: ліцензійна експертиза; акредитаційна експертиза; інспектування; ревізія; визначення рівня професійної підготовки педагогічних, наукових та науково-педагогічних кадрів – тобто їх атестація.

Висновок

Отже, резюмуючи вище викладене, можемо зробити висновок про те, що форми та методи є важливими елементами адміністративно-правового забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти системи МВС України, які вказують на те, у якому вигляді та яким чином (у який спосіб) компетентні органи державної влади можуть впливати на освітню діяльність зазначених закладів задля забезпечення її відповідності вимогам національного законодавства та провідним міжнародним стандартам, а також з метою захисту прав і законних інтересів здобувачів вищої освіти. Останні законодавчі зміни у сфері освіти в цілому та вищої освіти зокрема торкнулися і питання форм та методів забезпечення якості освітньої діяльності. Втім, незважаючи на певні позитивні кроки на цьому шляху, слід відзначити, що нововведення не вирішили деякі існуючі проблемні питання у досліджуваній сфері.

Література

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави: Підручник. 2-ге видання. К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 р. № 1556-VII // ВВР, 2014, № 37-38, ст.2004 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/gu/1556-18>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти»
4. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 2.03.2015 р. № 222-VIII // ВВР, 2015, № 23, ст.158:
5. Наказ МОН «Про затвердження Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка

здобувачів вищої освіти» від 11.07.2019 № 977 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0880-19#n14>

6. Методичні рекомендації щодо акредитації освітніх програм / Co-funded by the Erasmus+ programme of the European Union // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://projects.lnu.edu.ua/quaere/wp-content/uploads/sites/6/2018/10/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B4%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%B7-%D0%B0%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BC.pdf>

7. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про вищі навчальні за-

клади МВС» від 14.02.2008 N 62 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0193-08>

8. Постанова КМУ «Про затвердження методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)» від 10.05.2018 р. № 342// [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/342-2018-%D0%BF>

9. Постанова КМУ «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» від 21.08.2019 р. № 800 // [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF>